

HODNOCENÍ UDRŽITELNOSTI ÚZEMNĚ PLÁNOVACÍCH DOKUMENTŮ VE VELKÉ BRITÁNII A MOŽNOSTI APLIKACE V PODMÍNKÁCH ČESKÉ REPUBLIKY

Marie Machová, Jana Kortanová, Martin Smutný, Michal Musil, Jiří Dusík

Velká Británie je zemí s dlouhou tradicí plánování rozvoje území. Oproti územnímu plánování v České republice, které je poměrně striktně svázáno s aktivitami s konkrétním územním průmětem, má britské „prostorové plánování“ blíže k rozvojovým socio-ekonomickým koncepcím, tj. v jeho rámci jsou řešeny i priority a opatření bez přímé územní vazby. Velká Británie je zároveň jednou z prvních zemí, kde bylo zavedeno hodnocení udržitelnosti připravovaných prostorových koncepcí. Vzhledem k aktuálnosti využívání tohoto nástroje v České republice bude užitečné shrnout informace a zkušenosti s jeho používáním ve Velké Británii a pokusit se nastínit možnosti aplikace britského přístupu v České republice.

Legislativní rámec prostorového plánování ve Velké Británii

Problematika prostorového plánování ve Velké Británii spadá do působnosti zákona o plánování a vyvlastnění¹⁾, který byl přijat v prosinci roku 2004. Cílem přijetí zákona byla zejména reforma a zefektivnění plánovacího systému a zároveň posílení udržitelnosti, srozumitelnosti, rychlosti a flexibility plánovacího procesu.

Mezi novinky, které tento zákon zavedl, patří mj. zavedení regionálních prostorových strategií²⁾ pro každý region. Regionální prostorové strategie představují strategickou vizi regionu na období 15–20 let. Součástí jejich přípravy je nezávislé přezkoumání a jejich implementace musí být monitorována. Typickým rysem je větší důraz na zapojení veřejnosti v rámci přípravy strategií. Klíčovým nástrojem pro prostorové plánování na nižší, místní úrovni, je podle tohoto zákona místní rozvojový rámec³⁾. Jedná se o flexibilní soubor místních rozvojových dokumentů⁴⁾, které mohou být poměrně snadno aktualizovány a přizpůsobeny měnícím se potřebám území. Tyto dokumenty připravuje místní orgán prostorového plánování. Pomocí místních rozvojových dokumentů jsou

plánovány změny v území v horizontu několika následujících let.

Zákon dále stanovuje základní opatření pro přípravu, přijetí, schvalování a hodnocení místních rozvojových dokumentů. Zahrnuje i požadavek na zpracovatele plánu, kteří se musejí podrobit přezkoušení, jehož účelem je zajistit potřebnou kvalifikaci pro dosažení principů udržitelného rozvoje.

Na zákon navazuje dokument Plánování pro udržitelný rozvoj společnosti⁵⁾ z roku 2002, představující strategii, která by měla vést k efektivnímu systému plánování. Dokument je svým charakterem podobný programovému prohlášení vlády.

Prostorové plánování na národní úrovni je definováno tzv. stanovisky o plánovací politice⁶⁾. Obsahují pokyny v oblasti plánování a jeho systému zejména pro úřady na lokální úrovni, ale i pro ostatní zainteresované subjekty. Vysvětlují také vazby mezi politikou plánování a ostatními politikami, které mají výrazný dopad na územní rozvoj a využití území. Stanoviska o plánovací politice připravuje vláda na základě konzultace s veřejností.

Dokument Bílá kniha plánování s podtitulem Plánování pro udržitelnou budoucnost⁷⁾ byl schválen v květnu roku 2007. Obsahuje návrhy na další zdokonalení prostorového plánování a plánování v oblasti infrastruktury.

Množství těchto návrhů bylo přijato v nejnovějším zákoně o plánování v listopadu roku 2007. Vedle reformy v oblasti prostorového plánování⁸⁾ představuje i nový systém národního plánování v oblasti infrastruktury.

Schéma systému územně plánovacích dokumentů ve Velké Británii znázorňuje obr. 1.

Plánování na regionální a lokální úrovni

Plány jsou zpracovávány ve dvou základních úrovních:

1. Regionální prostorová strategie
Každý regionální orgán zodpovědný za prostorové plánování připravuje strategii, která stanovuje obecné cíle rozvoje regionu na období patnácti až dvaceti let. Hlavním účelem strategie je přispět k udržitelnému rozvoji regionu. Strategie také navrhuje přípravu dokumentů týkajících se využití území na lokální úrovni (např. doprava).

1) Planning and Compulsory Purchase Act

2) Regional Spatial Strategy (RSS)

3) Local Development Framework (LDF)

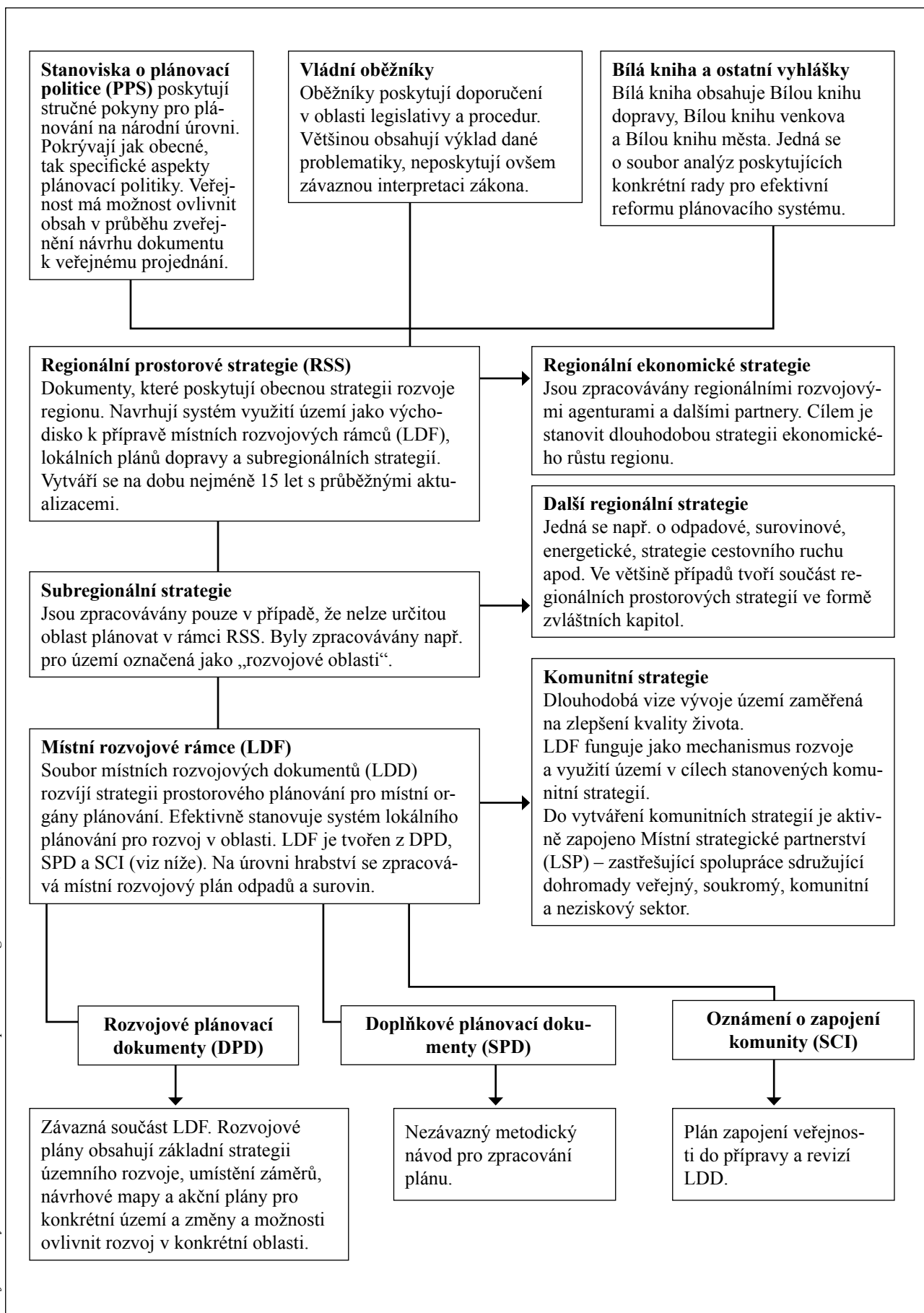
4) Local Development Documents (LDD)

5) Sustainable Communities: Delivering Through Planning

6) Planning Policy Statements (PPS)

7) Planning White Paper: Planning for Sustainable Future

8) Planning Bill

Zdroj: Healthy Sustainable Communities: A Spatial Planning Checklist, 2004.

Obr. 1: Schéma systému územně plánovacích dokumentů ve Velké Británii

2. Místní rozvojový rámec

Systém místních rozvojových rámců je zakotven v zákoně o plánování a vyvlastnění a vstoupil v účinnost v září 2004. Účelem je zefektivnění plánovacího procesu na lokální úrovni a podpora aktivního přístupu k řízení rozvoje území. Nahrazuje dřívější zastaralý systém, kde byly všechny otázky plánování řešeny v jediném rozvojovém dokumentu a jeho schválení, popř. změny trvaly mnoho let.

Místní rozvojový rámec obsahuje tzv. rozvojové plánovací dokumenty⁹⁾, které obsahují hlavní rozvojové cíle místního rozvojového rámce. Skládají se z následujících částí:

- Základní strategie územního rozvoje¹⁰⁾
- Vymezení konkrétního využití území¹¹⁾
- Návrhové mapy¹²⁾

Místní rozvojový rámec může obsahovat i další, nepovinné rozvojové dokumenty, jako např.:

- Akční plány území¹³⁾

Do přípravy a projednání dokumentů musí být zapojena veřejnost a musejí být nezávisle přezkoumány. Po schválení dokumentu musí být všechna další rozhodnutí v souladu s jejich ustanovením.

Základní strategie územního rozvoje je klíčovým dokumentem místního rozvojového rámce. Stanovuje základní dlouhodobou vizi rozvoje území a rozvojové cíle místního rozvojového rámce. Všechny ostatní plánovací dokumenty musí být s touto strategií v souladu.

Dokument *Vymezení konkrétního využití území* určuje konkrétní funkční využití území. Je tedy jakýmsi ekvivalentem textové části našeho územního plánu.

Návrhové mapy jsou ekvivalentem mapové části našeho územního plánu, mapovým podkladem znázorňujícím funkční využití území a jeho limity. Mapy musejí být revidovány pokaždé, když je přijat nový dokument místního rozvojového rámce.

Akční plány území jsou tematicky zaměřené dokumenty týkající se specifických oblastí, např. chráněných území nebo rozvojových oblastí.

Mezi další povinně zpracovávané dokumenty místního rozvojového rámce patří tzv. místní rozvojové dokumenty¹⁴⁾:

- Místní rozvojové schéma¹⁵⁾
- Výroční monitorovací zpráva¹⁶⁾
- Prohlášení o zapojení komunity¹⁷⁾

Tyto dokumenty musejí být v souladu s regionální prostorovou strategií pro danou oblast.

Místní rozvojové schéma určuje, které rozvojové dokumenty budou zpracovány, jakou institucí, a časový rozvrh a pořadí jejich zpracování na tříleté období. *Výroční monitorovací zpráva* je dokument, který předkládá vládě místní orgán zodpovědný za plánování. Popisuje pokrok, kterého bylo dosaženo v rámci realizace záměrů dokumentů místního rozvojového rámce v daném území. Hodnotí, zda byly naplněny stanovené cíle a nakolik je uplatňován princip udržitelného rozvoje. Hodnotí také relevantnost cílů, a zda byly vhodně odhadnuty důsledky implementace. Hodnocení je prováděno za pomoci množství indikátorů. Ve výroční monitorovací zprávě by se také měly uvádět změny v místním rozvojovém rámci.

Prohlášení o zapojení veřejnosti je blíže popsáno v odstavci Zapojení veřejnosti v územním plánování.

Mezi nepovinně zpracovávané dokumenty patří např. doplňkové plánovací dokumenty.¹⁸⁾

Hlavními cíli systému místních rozvojových rámců jsou dosažení flexibility, posílení zapojení veřejnosti do plánování na místní úrovni a zavedení dobré praxe v oblasti hodnocení udržitelnosti.

Zapojení veřejnosti v územním plánování

Ve Velké Británii existuje poměrně rozsáhlá legislativa zabývající se zapojením veřejnosti do územně plánovacích procesů. Zapojení veřejnosti

zahrnuje pořádání průzkumů a anket, jsou definovány požadavky na poskytování informací veřejnosti, stanoveny možnosti veřejnosti podávat námítky apod. Účelem těchto opatření je posílení možností přístupu veřejnosti k informacím a účasti v rozhodovacích procesech. V legislativě definované požadavky jsou však pouze „minimálním standardem“ a je třeba, aby je místní orgány účinně rozvíjely podle lokálních podmínek za účelem vytvoření lepších plánů.

Zapojení veřejnosti na regionální úrovni

Na úrovni regionálního plánování by měly plánovací orgány úzce spolupracovat s veřejností, například při tvorbě nových postupů v rámci přípravy regionálních prostorových strategií. Podporováno je zapojení veřejnosti již v raných fázích tvorby těchto strategií. Může být vytvořen např. i samostatný plán zapojení veřejnosti. Umožněno je podávání námitek jednotlivcům i skupinám. Po skončení lhůty na podávání námitek by měl být proveden průzkum mínění veřejnosti. Všichni, kdo podali připomínky, budou pozváni k účasti na projednání, zákon jim však nedává právo k diskusi, protože regionální prostorové strategie se zabývají strategickými tématy, a nikoliv konkrétními rozvojovými záměry.

Zapojení veřejnosti na lokální úrovni

Místní orgány zodpovědné za plánování jsou kromě přípravy místních rozvojových dokumentů zodpovědné i za přípravu Prohlášení o zapojení komunity. Jedná se o plán zapojení všech zúčastněných stran do přípravy a změn místních rozvojových dokumentů. Prohlášení o zapojení komunity stanovuje politiku v otázce zapojení veřejnosti a popisuje, jakým způsobem orgán implementuje zákonem daná opatření do vlastních pravidel. Měla by obsahovat zajištění

9) Development Plan Documents (DPDs)

10) Core Strategy

11) Site Specific Allocations of Land

12) Proposals Map

13) Area Action Plans

14) Local Development Documents (LDD)

15) Local Development Scheme (LDS)

16) Annual Monitoring Report (AMR)

17) Statement of Community Involvement (SCI)

18) Supplementary Planning Documents (SPD), blíže viz obr. 1

přístupu k informacím, motivovat veřejnost k podávání návrhů a námitek a zajistit jejich vypořádání.

Prohlášení o zapojení komunity musí být vždy zpětně přezkoumáno. Je doporučeno jej zpracovat v co nejranější fázi celého plánovacího procesu.

Hodnocení udržitelnosti

Systém hodnocení udržitelnosti se ve Velké Británii vyvíjel od počátku devadesátých let minulého století.

V roce 1991 bylo zavedeno environmentální hodnocení (*environmental appraisal*), tedy posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí (SEA), které se kromě celonárodních politik a odvětvových koncepcí vztahuje i na regionální a lokální rozvojové plány mající charakter územních plánů. V České republice bylo toto hodnocení zavedeno již rok poté zákonem č. 244/1992 Sb.

Obecným znakem britského systému je integrace procesu SEA přímo do plánování jednotlivých strategií. Environmentální hodnocení regionálních a lokálních rozvojových koncepcí bylo již od roku 1992 upraveno v plánovacích pokynech britského Ministerstva životního prostředí pro přípravu regionálních koncepcí. Hodnocení bylo založeno především na určení strategických cílů ochrany životního prostředí v daném regionu a hodnocení naplňování těchto cílů v rámci jednotlivých variant regionálních rozvojových plánů, doplněných o hodnocení jednotlivých územních vlivů u koncepcí s charakterem územních plánů. V roce 2000 byla dokončena reforma systému environmentálního hodnocení, která zavedla hodnocení udržitelnosti (*sustainability appraisal*) národních a posléze i regionálních rozvojových koncepcí.

V nedávno reformovaném britském systému prostorového plánování je hodnocení udržitelnosti jednou ze stěžejních součástí celého procesu. Podle zákona o plánování a vyvlastnění a dalších dokumentů¹⁹⁾ je jeho provedení závazné pro rozvojové plány a regionální prostorové stra-

tegie. Průvodcem pro jeho zpracování je zejména oficiální metodický dokument Hodnocení udržitelnosti regionálních prostorových strategií a místních rozvojových dokumentů²⁰⁾ z roku 2005.

Účelem hodnocení udržitelnosti je podpora udržitelného rozvoje prostřednictvím integrace sociálních, ekonomických a environmentálních aspektů do přípravy regionálních prostorových strategií a rozvojových plánů a doplňkových plánovacích dokumentů. Při zpracování výše zmíněných dokumentů musí regionální a lokální orgány zodpovědné za prostorové plánování zajistit také environmentální hodnocení v souladu s požadavky Evropské direktivy 2001/42/EC – tzv. SEA Direktivy.

Přestože požadavky k provádění hodnocení udržitelnosti a SEA jsou jasně odlišené, je možné je naplnit pomocí jediného procesu. Byla vytvořena metodika, která poskytuje doporučení, jak tato hodnocení provádět, aby splňovala požadavky SEA direktivy. Metodika obsahuje přehled nejčastěji kladených otázek, doporučení týkající se hodnocení udržitelnosti regionálních prostorových strategií a místních rozvojových rámců a průvodce environmentálním hodnocením pro úřady zodpovědné za prostorové plánování.

Podstatou hodnocení udržitelnosti (*sustainability appraisal*, SA) ve Velké Británii je tzv. objectives-led approach, tj. přístup založený na cílech, kde dochází k hodnocení vzájemného souladu cílů samotné koncepce a cílů hodnocení udržitelnosti. Cíle k dosažení udržitelnosti jsou stanovovány za účasti veřejnosti, investorů a všech dotčených institucí. Cíle použité pro účely hodnocení jsou formulovány zpravidla širěji než cíle stanovené posuzovaným dokumentem. Je nezbytné, aby cíle byly vhodně formulovány s ohledem na geografické měřítko, pro které je hodnocený dokument zpracován. Hodnocení souladu cílů je prováděno pomocí tabulky, v níž je každý cíl porovnáván s jednotlivými cíli udržitelného rozvoje. Toto hodnocení je

doplněno slovním komentářem, který odpovídá na následující otázky:

- Odráží cíle dokumentu klíčové cíle udržitelného rozvoje stanovené pro dané území?
- Jsou cíle navzájem v souladu, a pokud ne, lze nesoulad mezi nimi vyřešit co nejdříve?

Každý region má svoji strategii udržitelného rozvoje (v návaznosti na národní dokument Britská strategie udržitelného rozvoje – zajištění naší budoucnosti²¹⁾), která určuje obecné strategické cíle ochrany životního prostředí a udržitelnosti rozvoje regionu a jednotlivých sektorových aktivit v daném území. Pro každý obecný strategický cíl (*objective*) musí být určen konkrétní cíl (*target*) a ukazatele pro měření jeho dosažení (*indicator*). V průběhu vlastního rozpracování regionální koncepce jsou cíle udržitelného rozvoje regionu postupně zpřesňovány tak, aby svojí podrobností alespoň rámcově odpovídaly navrhovaným opatřením v této koncepci.

Hodnocení udržitelnosti koncepcí je prováděno v každé zásadní fázi přípravy koncepce. Princip souběžného hodnocení s přípravou plánu znázorňuje obr. 2.

Hodnocení plánů s územními průměty

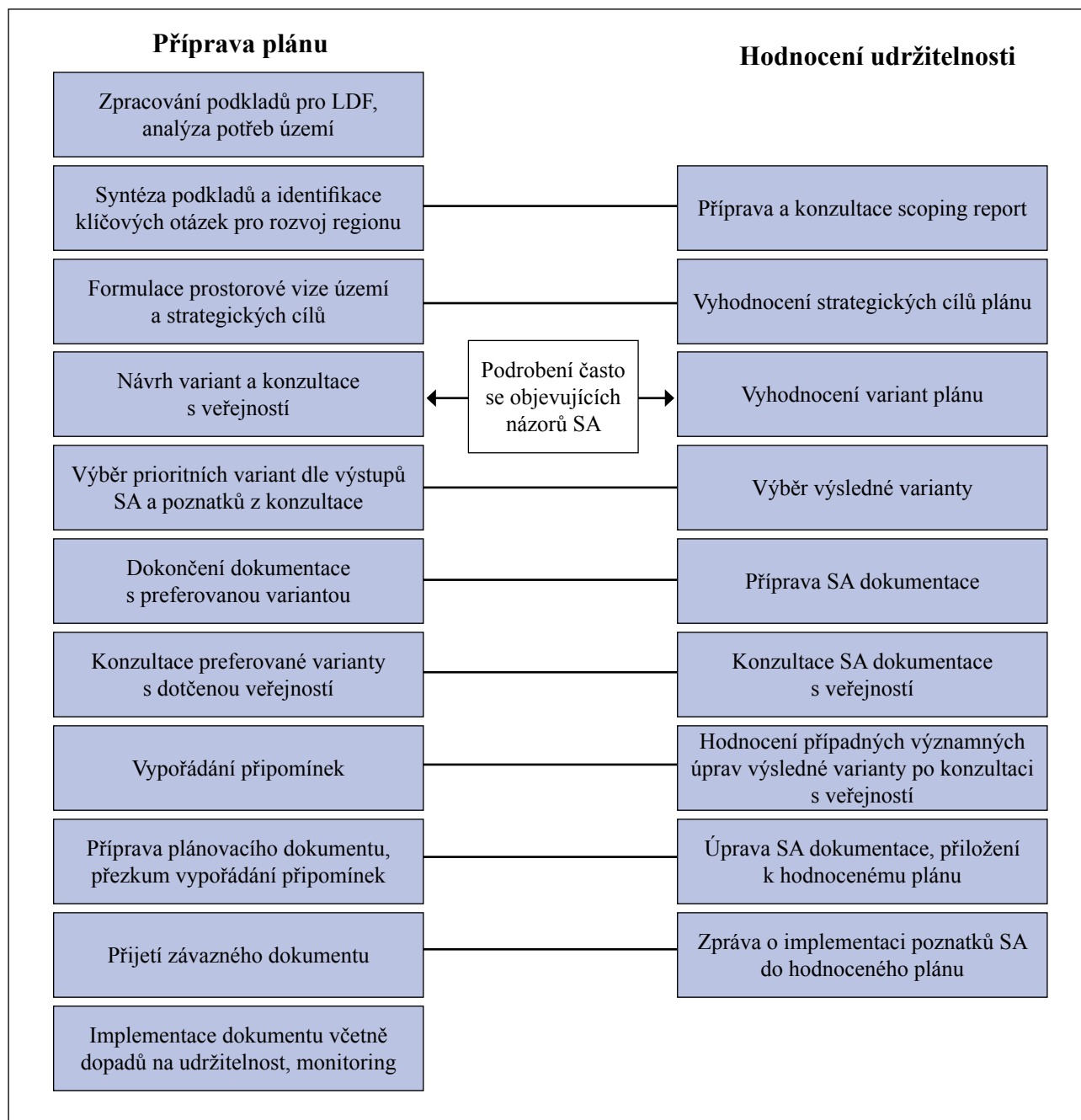
Hodnocení plánů se opírá o hodnocení dosažení souladu s cíli udržitelného rozvoje regionu. U koncepcí, které mají charakter územních plánů, tzn. s konkrétními územními průměty, je toto hodnocení doplněno o hodnocení jednotlivých územních vlivů.

Hodnocení probíhá současně s přípravou plánu. Paralelní práce na přípravě plánu a na jeho hodnocení umožňuje snadnější zakomponování hledisek udržitelnosti do pracovních verzí plánu. Základem hodnocení je analýza plnění cílů udržitelného rozvoje (a jejich příslušných ukazatelů) u každého navrhovaného opatření.

19) Town and Country Planning Regulations 2004, Environmental Assessment of Plans and Programmes Regulations 2004

20) Sustainability Appraisal of Regional Spatial Strategies and Local Development Documents

21) UK Sustainable Development Strategy: Securing Our Future

Zdroj: Local Development Frameworks – Guidance on Sustainability Appraisal, 2007.

Obr. 2: Princip souběžného hodnocení udržitelnosti s přípravou plánu

Klíčovou součástí SA procesu je hodnocení navrhovaných variant. Při výběru variant je nutné zohlednit zájmy všech zúčastněných stran. Hodnocení musí být transparentní a v maximální míře založené na faktech, popř. kvantifikované. Hodnotí se každá varianta vzhledem k jednotlivým cílům udržitelného rozvoje, hodnocení je u všech variant navzájem porovnáváno.

Kvalita hodnocení plánů s územními průměty závisí na konkrétnosti navrhovaných opatření. Hodnocení kvality

SA dokumentace je možné uskutečnit na základě sady otázek, které uvádí tzv. checklist pro zjištění kvality.²²⁾

Rysy úspěšného hodnocení udržitelnosti:

- integrace do procesu přípravy dokumentu;
- SA musí začít včas – již v raných fázích přípravy dokumentu, aby byl schopen ovlivnit výběr variant;
- účast veřejnosti – workshopy, kulaté stoly, apod. pro identifikaci problémů udržitelnosti, debaty o dopadech jednotlivých variant;

- všechny výstupy SA by měly být transparentní, snadno přístupné a srozumitelné – např. zpracováváním netechnických shrnutí, psaných jednoduchým jazykem, doplněných mapkami a grafy k lepšímu znázornění jevů a podobně.

Zásady kvalitní a srozumitelné SA dokumentace:

- použití jasných a srozumitelných vysvětlení a komentářů;
- psaní srozumitelným jazykem, omezení používání technických pojmů –

22) Quality Assurance Checklist (Sustainability Appraisal of Regional Spatial Strategies and Local Development Documents), 2005

- pokud v dokumentaci jsou, je třeba uvést vysvětlivky;
- doplnění textu mapami a obrázky;
  - vysvětlení metodologie;
  - informace o tom, s kým byla konzultována metodika a jaké metody zapojení veřejnosti byly použity;
  - uvedení zdrojů informací;
  - otevřenost a transparentnost;
  - upozornění na nepodložená tvrzení a případná chybějící data a informace;
  - zpracování srozumitelného shrnutí bez použití technických pojmů.

Monitoring

Zákon o plánování a vyvlastnění vyžaduje zpracování výroční monitorovací zprávy. Konkrétní požadavky pro monitoring jsou stanoveny v dokumentu Nařízení pro plánování ve městech a na venkově²³⁾. Průvodce monito-

ringem představuje dokument Monitoring místních rozvojových rámců: Průvodce dobrou praxí²⁴⁾ z roku 2005, který definuje hlavní indikátory pro hodnocení implementace daného dokumentu.

Výroční monitorovací zpráva musí stanovit míru úspěšnosti dosažení jednotlivých cílů v dokumentu, odhalit, které cíle nejsou naplňovány a proč, a jaké kroky je třeba podniknout k jejich úspěšné implementaci.

Důležitou součástí procesu hodnocení udržitelnosti je zapojení veřejnosti, které by mělo fungovat na principu partnerství. Důraz by měl být kladen na zapojení všech skupin (např. i etnických), pozornost je věnována i umožnění zapojení do procesu handicapovaným občanům. Důležitá je účast veřejnosti ve fázi vývoje variant, což zaručí srozumitelnost SA i v dalších fázích procesu.

Závěr

Hodnocení udržitelnosti územně plánovacích dokumentů je ve Velké Británii aplikováno již několik let a může být dobrým zdrojem inspirace a zkušeností pro Českou republiku, kde je tato oblast zatím v raných fázích vývoje.

Můžeme identifikovat několik základních typických rysů britského systému ve vztahu k podmínkám v ČR:

– *chápaní jednotlivých pilířů udržitelného rozvoje a aplikace v hodnocení udržitelnosti*

Oproti hodnocení udržitelnosti územně plánovacích dokumentů v České republice je britský systém hodnocení ucelenější a komplexnější. V České republice se lze při hodnocení často setkat se „škatulkováním“, tj. členěním mezi tři pilíře udržitelného rozvoje, což vede mnohdy ke komplikovanosti hodnocení. Velká větši-

Příklady hodnocení udržitelnosti

Sustainability Assessment of Horsham Core Strategy and The Site Specific Allocation of Land, UK

Hodnocení udržitelnosti Horsham Core Strategy a The Site Specific Allocation of Land se skládá z hlavního shrnujícího textu a deseti příloh, které obsahují stěžejní tabulky s konkrétním vyhodnocením.

Rámec udržitelnosti je definován na základě cílů udržitelnosti, jejichž naplňování je hodnoceno pomocí konkrétních indikátorů. Je zkoumán soulad cílů udržitelnosti a cílů hodnoceného dokumentu a soulad cílů udržitelnosti navzájem, aby bylo možno identifikovat potenciální problémové oblasti, tj. oblasti možných vzájemných střetů.

Protože existuje více variant plánu, hodnocení udržitelnosti obsahuje také vyhodnocení jednotlivých variant vzhledem k naplnění principů udržitelnosti, jejich vzájemné porovnání a doporučení jedné varianty, která je nejvíce udržitelná.

Hodnotící tabulka se skládá ze čtyř sloupců, v nichž se uvádí přehled navržených variant, v rámci těchto variant nejpříznivější varianta z hlediska udržitelného rozvoje a nakonec finálně vybraná varianta. Z tabulky je tedy na první pohled patrné, kolik vybraných variant nejvíce koresponduje s cíli udržitelnosti. Výběr varianty je doplněn vysvětlujícím komentářem a dalšími informacemi.

Vybrané varianty formují základy politik. Tyto politiky jsou následně hodnoceny, je zjišťováno, jaký budou mít vliv na jednotlivé cíle udržitelnosti. Hodnocení probíhá průběžně během přípravy politiky. Z výsledku hodnocení lze vyvodit, jakým způsobem je možno zpracovat plány tak, aby byly více udržitelné. V textu jsou uváděna opatření jako například vyjasnění formulací nebo identifikace problémových okruhů, které je nutno brát v úvahu až v pozdějším stadiu plánování v jiných dokumentech.

Celé hodnocení je založeno na intenzivních konzultacích se širokou škálou externích subjektů, aby byl zajištěn co nejširší pohled na danou problematiku.

Hlavní textová část je doplněna velkým množstvím příloh s konkrétními hodnotícími tabulkami. Kromě specifikace cílů SA a hodnocení jejich kompatibility s cíli dokumentu i v rámci cílů SA navzájem a hodnocení navrhaných variant dokumentuje jedna z deseti příloh i hodnocení konkrétních potenciálních rozvojových ploch z hlediska udržitelnosti. Hodnoceny jsou potenciální vlivy dané lokality na životní prostředí a přírodní zdroje a sociální a ekonomickou oblast a celkové hodnocení dopadů na udržitelnost.

23) The Town and Country Planning (Local Development) Regulations

24) Local Development Framework Monitoring: A Good Practice Guide

Sustainability Assessment of Horsham Local Development Framework, UK

Dokument formuluje celkem 16 základních cílů udržitelnosti, na základě kterých proběhlo hodnocení, a které jsou formulovány poměrně obecně.

Hodnocení udržitelnosti začalo současně s tvorbou samotného LDF a tvoří jej kromě doprovodné textové části několik stěžejních tabulek.

Zajímavá je metodika pro vyhodnocení jednotlivých navrhovaných variant. Jejím základem je tabulka s tématy (krajina, bydlení, zaměstnanost, infrastruktura, cestovní ruch apod.) U každého z témat a podtémat je navržena varianta a) – definovat politiku v dané oblasti a varianta b) – nedefinovat politiku dané oblasti. V některých případech existuje ještě třetí varianta, která je většinou modifikací varianty a) s nějakým specifickým omezením či rozšířením. V posledním sloupci jsou rozebrány celkové důsledky té které varianty a označena konečná zvolená varianta. Uvedený přístup umožňuje účinně a objektivně porovnat důsledky politik na jednotlivé oblasti, tedy ne jen na ty, kterých se bezprostředně týkají. Varianta „nedefinovat politiku“ nevítežila v žádné uvedené oblasti, u množství případů je však zvolení pozitivní varianty nějakým způsobem omezeno (např. zvítězí varianta a) – bude stanovena politika ochrany krajiny, ale je třeba zmírnit negativní důsledky z této politiky vyplývající, tj. omezení rozvoje ve venkovských oblastech, stagnace venkovské ekonomiky apod.).

na hodnocených aspektech totiž přesahuje hranice jednotlivých pilířů, má mnohem širší souvislosti a nelze ji zařadit pouze pod jeden pilíř udržitelnosti. Zařazení hodnocené priority, aktivity nebo záměru nemusí objektivně vypovídat o vztazích k udržitelnému rozvoji.

Britský systém hodnocení se dělení podle pilířů striktně nedrží. Dokladem může být např. tabulka hodnocení dopadů všech v plánu navrhovaných rozvojových ploch na udržitelnost, kdy jsou vlivy na jednotlivé pilíře hodnoceny ve společných sloupcích a není nijak rozlišeno, pod který pilíř daný aspekt spadá. Hodnocení se používá spíše slovní. Velmi často jsou jako doprovod k textu využívány přehledné tabulky. Časté je hodnocení např. pomocí otázek a odpovědí.

– *dokumenty hodnocení udržitelnosti ve Velké Británii využívají propracované metodické postupy, které mohou být inspirací pro hodnocení udržitelnosti územních plánů v České republice*

Je však nutno vzít v úvahu, že ve Velké Británii není striktně vymezeno územní plánování v takovém smyslu, v jakém funguje v České republice, tedy určení konkrétního funkčního využití území. Velká Británie má sloučený systém územního a strategického plánování a systémy tedy nelze přímo srovnávat. Britskou metodiku hodnocení udržitelnosti lze pouze v omezené míře využít při tvorbě metodiky hodnocení v České republice, jednotlivá metodická doporučení musejí být

přizpůsobena podmínkám územního plánování v České republice.

– *hodnocení udržitelnosti plánů je ve Velké Británii prováděno ex-ante, resp. již od samého začátku samotné tvorby hodnoceného plánu, nikoliv ex-post*

Pokud hodnocení probíhá současně s přípravou koncepce, je neefektivnější – paralelní práce na plánování a hodnocení strategie umožňuje snadnější zakomponování hledisek udržitelnosti do všech variant rozvojové strategie. Tato v britském systému osvědčená zásada by měla být aplikována i při hodnocení udržitelnosti českých územních plánů za účelem zajištění maximální efektivity celého hodnocení.

– *hodnocení udržitelnosti a strategie udržitelného rozvoje*

Ve Velké Británii má každý region svoji strategii udržitelného rozvoje (v návaznosti na národní strategii udržitelného rozvoje), která určuje obecné strategické cíle udržitelného rozvoje regionu v daném území včetně aktivit v jednotlivých sektorech pro jejich naplňování. Regionální cíle udržitelného rozvoje jsou pak účinně využívány jako základ pro hodnocení udržitelnosti regionálních koncepcí.

V České republice byla národní strategie udržitelného rozvoje schválena v roce 2004, v roce 2007 byla aktualizována. Strategie udržitelného rozvoje České republiky je jedním z mnoha strategických dokumentů na národní úrovni a její implementace do aktivit prováděných v jednotlivých sekto-

rech a strategických a územních plánů na regionální a místní úrovni není dostatečně zajištěna. Z vyhodnocení naplňování Strategie udržitelného rozvoje ČR v Situační zprávě k Strategii udržitelného rozvoje (2006) prostřednictvím indikátorů sestavovaných na základě oficiálních dat a ověřených metodik vyplývá, že cíle stanovené Strategií nejsou v mnoha případech dostatečně naplňovány.

Strategii udržitelného rozvoje mají zpracovanou pouze dva kraje – Ústecký a Liberecký, které se v roce 2004 přihlásily k projektu Ústavu pro ekopolitiku „Podpora při přípravě strategie udržitelného rozvoje ve vybraných krajích ČR“. Obdobně jako na úrovni národní, jsou i krajské strategie udržitelného rozvoje jednou z mnoha koncepcí, které mají kraje zpracovány, nejsou propojeny s dalšími koncepcemi a jejich implementace je obtížná.

Na úrovni obcí strategie udržitelného rozvoje nejsou vůbec zpracovávány, což značně snižuje potenciál plánování a prosazování udržitelného rozvoje. Chybí zejména analýzy udržitelného rozvoje obcí a formulace základních cílů.

Zpracování strategií udržitelného rozvoje na regionální a místní úrovni, které by formulovaly základní regionální cíle udržitelného rozvoje by mělo tvořit rámec pro územní plánování včetně vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území.

– *předpokladem pro zjištění úspěšnosti hodnocení udržitelnosti je kvalitní zpětný monitoring, který je součástí plánovacího procesu*

V britském systému plánování je monitoring prováděn prostřednictvím výroční monitorovací zprávy. Ta popisuje pokrok, kterého bylo dosaženo v rámci aplikace plánovacích dokumentů v daném území. Hodnotí, zda politiky dosahují svých cílů, které si stanovily, a zda je uplatňován princip udržitelného rozvoje, zda jsou tyto cíle stále relevantní či zda politiky uvažovaly všechny následky implementace. Dokument by měl obsahovat velké množství indikátorů. Pomocí důkladného monitoringu lze snáze ohodnotit kvalitu hodnocení vlivu na udržitelný rozvoj, což je přínosným poznatkem pro další práci. I tato oblast by mohla být inspirací pro české územní plánování.

Použité zdroje:

Britský portál o územním plánování. Dostupné z: <<http://www.planningportal.gov.uk/>>.

Informace o územním plánování. Dostupné z: <<http://www.communities.gov.uk/planningandbuilding/>>.

Databáze britských právních předpisů. Dostupné z: <<http://www.statutelaw.gov.uk/>>.

Planning Bill. Dostupné z: <<http://services.parliament.uk/bills/2007-08/planning.html>>.

Příklady zdařilých hodnocení udržitelnosti – stránky přední britské konzultační společnosti Levett-Therivel. Dostupné z: <<http://www.levett-therivel.fsworld.co.uk/>>.

ROSECKÝ, D. – DUSÍK, J. *Koncepční přístupy k SEA ve vybraných zemích EU/OECD*. CpKP, 2000. Dostupné z: <<http://cpkp.cz/sea/poroecd.html>>.

Local Development Frameworks: Guidance of Sustainability Appraisal. Planning Advisory Service a Scott Wilson Ltd., 2007.

Sustainability Appraisal of Regional Spatial Strategies and Local Development Documents. Office of the Deputy Prime Minister UK (ODPM), 2005. Dostupné z: <<http://www.communities.gov.uk/publications/planningandbuilding/sustainabilityappraisal>>.

Healthy Sustainable Communities: A spatial planning checklist. Ben Cave Associates Ltd. 2004. Dostupné z: <<http://publications.environment-agency.gov.uk/pdf/GeAN0305BIWY-e-e.pdf>>.

Sustainability Assessment of Horsham Core Strategy and the Site Specific Allocation of Land, 2006. Dostupné z: <http://www.horsham.gov.uk/strategic_planning/SEASA/seasa.asp>.

Sustainability Assessment of Horsham Local Development Framework, 2006. Dostupné z: <http://www.horsham.gov.uk/strategic_planning/Files/SEA_DCPolicies.pdf>.

SADLER, B. ed. *Strategic Environmental Assessment at the Policy Level: Recent Progress, Current Status and Future Prospects 2005*. Dostupné z: <<http://www.unece.org/env/eia/documents/PolicySEA/SEA%20of%20Policies%20volume.pdf>>.

Mgr. Marie Machová

Ing. Jana Kortanová

Mgr. Martin Smutný

Mgr. Michal Musil

Ing. Jiří Dusík

Integra Consulting Services, s. r. o.

ENGLISH ABSTRACT

Evaluation of Sustainability of Physical Planning Documents in the UK and the Possibilities of Application under Czech Conditions, by Marie Machová, Jana Kortanová, Martin Smutný, Michal Musil and Jiří Dusík

Britain is a country of a long tradition in the planning of the spatial development. Contrary to physical planning in the Czech Republic, rather strictly linked to specific activities of local relevance, British spatial planning remains closer to the socio-economic development concepts, taking into account the priorities and measures of little direct linkage, too. Moreover, the UK was one of the first countries to introduce the evaluation of the sustainability of prospective spatial concepts. In view of the current usage of this tool in the Czech Republic, it seems useful to summarize the experience of its use in Britain, outlining the possibilities of the application of the British approach in the Czech Republic.